

ANNIE OOSTERBROEK-
DUTSCHUN

Het huis aan
de driesprong

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Het huis ligt aan een driesprong van wegen.

Een eindje van de verharde weg af, die er voor langs loopt en vlak naast het zandpad opzij van het erf.

Het is eigenlijk geen zandpad meer, al wordt het nog altijd zo genoemd, want de boeren die eraan wonen, hebben eendrachtig besloten het met stenen en sintels beter begaanbaar te maken.

Hendricus van Loon had er het meeste last van, als na een natte zomer de wagens beladen met hooi of graan moeilijk bij huis konden komen, soms diep wegzakten in de diepe, met water en modder gevulde sporen.

En ook in de herfst en winter gaf het veel overlast, want ook dan moeten de vrachten met bieten, aardappels en knollen geborgen worden en dan was het, behalve als het hard gevroren had, altijd mis. Vanaf de weg naar Van Loons hoeve is het maar een klein eindje, jaren geleden al heeft hij wat gedaan aan dat

stuk van de weg, dat hij moest berijden.

Maar de boeren verderop – de weg loopt in een wijde boog terug naar het dorp – kregen er schoon genoeg van, vooral die zo'n beetje in 't midden wonen.

Wie weer dicht bij het dorp woont, zit ook weer dicht bij een goede weg en heeft dus ook de minste klachten.

Toch zijn ze op een keer allemaal bij elkaar gekomen, niet één, maar heel wat avonden. Want kijk eens aan, zo'n probleem is niet een, twee, drie opgelost.

Om het geld ging het niet zozeer, al is arbeidskracht natuurlijk ook duur, want de gemeente wilde wel zorgen dat het spul voor de verharding er kwam, maar het wérk uitvoeren, daar ging het om.

Hendricus van Loon is een verstandig man, hij heeft meteen zijn volle medewerking toegezegd en niet om aan het geredekavel een eind te maken, hij vond het niet meer dan zijn plicht.

Maar er waren boeren, bijvoorbeeld degenen die achter of naast woonden, net zoals je het noemen wilt – de huizen staan allemaal met de zijkant langs het zandpad – en anderen die dicht bij de straatweg woonden, die

vonden dat ze er niet zoveel aan hoefden te doen als degenen die in 't midden hun hoeve hadden staan. Die hadden er toch het meeste last van? Die kregen er straks het grootste gemak van. Nou dan!

Het was vanzelfsprekend dat die ook het leeuwenaandeel van de arbeid op zich namen.

Nu is het zo, dat aan 't begin van de weg, of je nu vanaf het dorp of vanaf de andere kant rekent, de grootste boeren wonen, die een of meer knechten hebben, soms nog een daggelder op de koop toe.

Waarschijnlijk is vroeger, toen Hendricus' overgrootvader het land kocht, de grond ook het duurst geweest bij de grote weg en dicht bij het dorp.

In 't midden woonden de keuter- en pachtboertjes en al hebben ze zich er met harde arbeid en zuinigheid bovenop weten te werken en zijn het nu allemaal eigen bedrijven, zo groot als de andere zullen ze nooit worden, want uitbreiden is onmogelijk. Ook al zouden ze het geld ervoor hebben, land is er niet meer te koop. Maar het geld is er ook niet, ze houden hun hoofd boven water en daar is alles mee gezegd.

Hendricus heeft zich mateloos geërgerd aan

het gezeur en geredetwist over dat pad.

Toen er een voorstelde dat ieder zijn eigen stuk maar moest doen, is hij in lachen uitgebarsten, al doet hij dat heel zelden, want hij is een ernstig man. Maar hij vond dat voorstel zo kleingeestig en ook werkelijk belachelijk, dat er een onstuitbare lach in hem opborrelde, al bezorgde hem dat van sommigen een minachtende blik.

‘Wie moet er dan uitmaken, hoe ver de weg voor mijn rekening moet komen en hoe ver voor de anderen?’ heeft hij gevraagd. ‘Tot waar is het stuk van mij en van die en van die? Moeten we daar eerst weer avonden over praten? Bovendien kan ik jullie garanderen dat er ruzie van komt. En dan: de weg is niet van ons, maar van de gemeente. Dus we zijn niet gerechtigd hem te gaan verdelen. Het is mooi dat ze vrachten steen en sintels willen brengen, het werk moeten we zelf doen.

Maar ieder op zijn eigen houtje! Dat wordt toch te gek om los te lopen? Moeten we naar de gemeente gaan en zeggen: Een half vrachtje hier, een half vrachtje daar, want dit is voor mij en dat is van hem? Dan zouden zij lachen.

Daar komt nog bij dat de een het zus gaat doen en de ander zo, de een denkt dat het op

deze manier het beste is, de ander vindt van niet.

Nee! We doen het gezamenlijk, we overleggen hóe en we verdelen de werkzaamheden.'

Hij heeft nog lang gepraat, wat ook eigenlijk zijn gewoonte niet is, hij heeft er de christenplicht en het saamhorigheidsgevoel bij gehaald, want hij vond dat hij er op dat moment het volste recht toe had, die twee dingen erbij te halen.

'Denken jullie er maar eens over na. We komen de volgende week bij elkaar, ik ben het nu zat' – en dat meende hij – 'en dan wordt er beslist. En zo niet, dan trek ik mijn handen ervan af. Per slot van rekening heb ik mijn stuk tot de weg al hard, dus het is voor mij niet zo belangrijk.'

Ze hebben erover nagedacht en zijn tot het inzicht gekomen dat Hendricus eigenlijk gelijk had.

En wat dat eigen stuk van hem betrof, hij leed er niet onder als de rest niet zo werd als zijn eigen stuk, zelfs niet, als ze er helemaal niets aan deden.

En hij had gelijk door te zeggen, dat als iedereen het deed, zoals het hem zelf goedacht, het er wel mooi uit zou komen te zien,

omdat ieder natuurlijk een andere opvatting had.

De week daarop werd de beslissing genomen en ze lieten zelfs aan Hendricus het laatste woord.

Hij moest maar regelen hóe ze het zouden aanpakken, ze gaven hem zelfs volmacht de werkzaamheden te verdelen, alles te regelen en uit te dokteren hoeveel tijd elke boer – naar de mankracht die hij beschikbaar had natuurlijk – beschikbaar moest stellen.

Hij wist dat ze in die afgelopen week, zo eens bij elkaar naar binnen waren gelopen, dat er lang en veel over gepraat was en dat ze eendrachtig tot die beslissing waren gekomen om hem tot hun leider, nee, dat was het juiste woord niet, tot hun voorman te benoemen.

Hij was er een beetje van geschrokken.

‘Leider’ was inderdaad niet juist, in gedachten had hij het meteen veranderd in ‘voorman’ dat paste beter bij zijn aard.

Toch bleef die eerste naam die in hem opgeweld was, hem door zijn gedachten spoken, want ze waren zo eensgezind geweest en ze hadden wat onderdanig gedaan. Niet alleen de kleine, maar ook de grote boeren, van verderop, dicht bij de kom van het dorp, die er waar-

schijnlijk wat geld betrof beter bij zaten dan hij, van wie er een zelfs in de gemeenteraad was gekozen het afgelopen jaar.

Kon hij zo'n invloed uitoefenen op mensen? Kon hij praten op een manier dat ze zijn raad wel móesten aannemen, omdat hij hen volkomen overtuigde?

Het moest wel zo zijn, want wat er die avond was gebeurd en de manier waarop al die anderen zich hadden gedragen – tegen hem opgekeken hadden ze, dat voelde hij duidelijk – had hij zelf niet voor mogelijk gehouden.

Ja, hij was er zelf een beetje van geschrokken en op die donkere weg, had hij zijn hoofd geschud, en had hij teruggeblikt in 't verleden. Hij had aan Mientje, zijn vrouw, gedacht.

Ze was een jaar geleden gestorven, toen hun oudste kind, zijn stamhouder Albert, zestien was en Jantje de oudste dochter, vijftien. Een jaar verschil zat er maar tussen die twee.

Tussen Jantje en Jan zat twee jaar verschil, maar anderhalf jaar daarna was de jongste, Stijntje, geboren.

Mientje was niet sterk geweest en na de geboorte van de jongste, was ze blijven sukke-

len, nooit weer de oude geworden.

De dokter had gezegd dat ze eigenlijk geen vier kinderen, zo kort op elkaar, had mogen hebben.

Ja, zo'n dokter had goed praten, had hij toen gedacht.

Zelf had hij er zes, maar als je naar de doktersvrouw keek, was je ervan overtuigd dat ze er nog wel zes bij kon krijgen en grootbrengen, zonder dat ze daar ook maar iets onder leed. Het leek wel of ze telkens levenslustiger en nog blozender dan voorheen, uit het kraambed stapte.

Ach, de gedachte aan de dokter en zijn vrouw was maar een dooddoener geweest, een zoeken naar een verontschuldiging voor hem zelf. Hij begreep eigenlijk zichzelf niet, die avond.

Natuurlijk dacht hij veel aan zijn overleden vrouw, het was pas een jaar geleden dat ze haar naar de laatste rustplaats brachten, er ging eigenlijk geen dag voorbij dat hij níet aan haar dacht. Maar dat kwam dan meestal omdat Jantje, die toch nog erg jong was om de taak van haar moeder over te nemen, hem om raad vroeg bij het een of ander.

'Ja, zo zou moeder het gewild hebben,' of:

‘Ja, dat deed moeder ook altijd,’ was dan zijn antwoord geweest en dan stond hij stil bij de slag die hen had getroffen, bij het feit dat zo’n jonge vrouw, met zulke jonge kinderen, die zo broodnodig was in het gezin, die eigenlijk niet gemist kon worden, had moeten sterven.

Of hij kreeg een voorwerp in handen dat haar dierbaar was geweest, of ontmoette een familielid of een bekende, op wie zij erg gesteld was geweest.

O, er waren ontelbare dingen en voorvallen, waardoor hij aan haar werd herinnerd: ook dagen waren er, waarop het gemis dubbel werd gevoeld.

De kerstdagen, oud en nieuw, de verjaardagen van de kinderen, of van haar moeder, vooral die verjaardag was een droeve aangelegenheid geweest in het afgelopen jaar.

Vier broers en twee zusters had Mientje, ze leefden allemaal nog, zij was de jongste geweest.

Hoewel haar moeder van al haar kinderen evenveel hield, had Mientje toch wel een apart plaatsje in haar hart.

Mientje was zo zacht en vriendelijk van aard, had altijd aan Moeke gedacht, zoveel voor haar gedaan en Mientje was de laatste